

Sygn. akt I ACa 1452/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Matuszek
Sędziowie:	SSA Franciszek Marcinowski SSA Tadeusz Nowakowski (spr.)
Protokolant:	Katarzyna Stalewska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2014 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **T. W.**

przeciwko (...) **Sp. z o.o. we W.**

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 10 maja 2013 r. sygn. akt I C 327/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód T. W. pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu (...) Spółce z o. o. we W. domagał się ochrony autorskich praw osobistych, a mianowicie przeproszenia w formie szczegółowo wskazanej oraz zasądzenia jego rzecz zadośćuczynienia w kwocie 20.000 zł i kwoty 50.000 zł na wskazany cel społeczny z uwagi na naruszenie jego wizerunku.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7.937 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, obciążając pozostałymi kosztami procesu Skarb Państwa.

W ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał żądanie powoda nie zasługujące na ochronę ze wskazanej przez niego podstawy prawnej. Powód bowiem domagał się ochrony jego wizerunku wskazując na treść art. 93

w zw. z art. 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Sąd Okręgowy uznał, że rozpowszechnianie wizerunku powoda, jakie ten zarzuca pozwanemu, mieściło się w granicach dozwolonego użytku, o jakim mowa w art. 81 ustawy

o prawie autorskim i prawach pokrewnych. O ile co do zasady rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej, to wyjątek stanowi rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej oraz wizerunku osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza. Sąd ten podkreślił, że określenie zgromadzenie dotyczy każdej zbiorowości, niezależnie czy jest ona przypadkowa czy zorganizowana. Jeśli więc wykonanie zdjęcia czy nagrania nie było ukierunkowane indywidualnie na określoną osobę, przeciwnie osoba ta jest przedstawiona w sposób równoważny przedstawieniu innych osób, to rozpowszechnianie takiego wizerunku nie wymaga zgody. Kwestionowane przez powoda zdjęcia, zawierające również wizerunek powoda, obrazują uczniów poszczególnych klas na różnych etapach edukacji, zdjęcia te nie są w żadnym stopniu ukierunkowane na powoda. Tym samym zarówno użytkownik portalu, który zdjęcie zamieścił, jak również pozwany świadczący usługę hostingową, nie byli zobligowani do uzyskania zgody powoda na opublikowanie zdjęcia m. in. z jego wizerunkiem.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że dla ochrony wizerunku w rozumieniu art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych konieczna jest rozpoznawalność osoby, możliwość jej zidentyfikowania. Tymczasem powód nie wykazał aby zdjęcia z czasów szkolnych dały się w sposób jednoznaczny powiązać z jego osobą.

Odmawiając powodowi ochrony jego prawa na gruncie przepisów prawa autorskiego Sąd I instancji rozważył możliwość naruszenia przez pozwanego dóbr osobistych powoda na gruncie przepisów art. 23 i 24 k.c. W związku z powyższym Sąd Okręgowy wskazał, że naruszenie dobra osobistego w postaci wizerunku w praktyce oznacza naruszenie innego dobra osobistego, tyle że za pośrednictwem wizerunku. W przypadku zdjęć klasowych z udziałem powoda o takim naruszeniu nie może być mowy, żadne ze zdjęć nie przedstawia powoda w sposób ośmieszający, poniżający czy uwłaczający jego godności. Nie da się sformułować żadnych zarzutów co do sposobu prezentacji powoda na tle innych uczniów.

W konsekwencji Sąd ten uznał, że nie doszło do naruszenia także dóbr osobistych powoda.

W dalszej części rozważań Sąd I instancji odniósł się do twierdzeń powoda co do doznanej krzywdy w związku z publikacją jego wizerunku, uznając, że nie zostało wykazane by stan zdrowia psychicznego powoda pozostawał w związku z publikacją jego wizerunku. Krzywdy powoda nie spowodowało także opublikowanie na portalu jego danych osobowych (czyli imienia i nazwiska).

Apelację od wyroku wywiódł powód. Z osobiście sporządzonego przez powoda środka zaskarżenia należy wywodzić, iż domaga się on zmiany wyroku i uwzględnienia jego żądania w całości.

Powód zarzucił Sądowi I instancji naruszenie jego konstytucyjnych praw, a to prawa do wolności, ochrony życia prywatnego i rodzinnego oraz decydowania o życiu osobistym, naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. kodeksu cywilnego, ustawy o ochronie danych osobowych, ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jak również kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. We wniesionej apelacji powód wywodził, że dane osobowe są dobrem osobistym, zaś wizerunek podlega ochronie jako utwór, a jego rozpowszechnianie wymaga zezwolenia.

Powód zakwestionował także dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, a mianowicie, że konta A. M. i A. Z. stanowią wynik aktywności powoda, wpisy i komentarze podpisane T. M. i T. W zostały dokonane przez powoda oraz błędne stwierdzenie, że dostęp do zdjęć przedstawiających wizerunek powoda ma jedynie użytkownik serwisu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Na wstępie rozważań wskazać należy, że powód, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, w pozwie i dalszych pismach procesowych stał na stanowisku, iż domaga się ochrony w oparciu o art. 83 i 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a mianowicie w związku z rozpowszechnianiem jego wizerunku na portalu należącym do pozwanego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie jest wymagane wskazanie przez powoda podstawy prawnej dochodzonego roszczenia (z przytoczenie numerów przepisów) oraz poglądów orzecznictwa czy przedstawicieli nauki, zgodnie z regułą *da mihi factum dabo tibi ius* i co do zasady przytoczona podstawa prawna nie wiąże sądu (vide orzeczenie SN z dnia 2 maja 1957 r., II CR 305/57, OSNCK 1958, nr 3, poz. 72; wyrok SN z dnia 6 grudnia 2006 r., IV CSK 269/06, LEX nr 233045; uzasadnienie wyroku SN z dnia 7 marca 2006 r., I PK 146/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 67). Tym niemniej wskazanie przez powoda przepisów prawa materialnego nie pozostaje bez znaczenia dla przebiegu i wyniku sprawy, ponieważ pośrednio określa okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie pozwu (por. m.in. wyrok SN z dnia 23 lutego 1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999, nr 9, poz. 152). Zasada ta nie może budzić wątpliwości tym bardziej wówczas, gdy chodzi o wybór jednej z możliwych podstaw dochodzonego roszczenia.

Podzielając powyższy pogląd podkreślić należy dalej wskazać, że prawo do wizerunku jest dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. W literaturze przedmiotu niekwestionowany jest pogląd, że przepis ten dopuszcza zbieg norm prawnych z regulacją zawartą w art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Umożliwia to osobie zainteresowanej wybór bądź kumulatywnego, bądź alternatywnego stosowania środków ochrony (por. S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do Kodeksu cywilnego, Warszawa 2009, s. 111). Co więcej prawo do wizerunku (z art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) jest uznawane powszechnie za konkretyzację prawa do wizerunku przewidzianego w art. 23 k.c., który oddzielnie traktuje prawo osobiste do nazwiska i do wizerunku (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.10.2009 r., I CSK 72/09, OSNC 2010, Nr A, poz. 29). W świetle powyższego powód – z uwagi na zarzucane pozwanemu działania – mógł domagać się ochrony bądź wyłącznie na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych (art. 23 i 24 w zw. z art. 448 k.c.), bądź wyłącznie na podstawie przepisów prawa autorskiego (art. 83 w zw. z art. 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), bądź wreszcie w oparciu o kumulatywnie wskazaną podstawę prawną.

Tymczasem powód w pozwie, jak również w kolejnych pismach procesowych jednoznacznie i w sposób niebudzący żadnych wątpliwości dokonał wyboru jednej z możliwych podstaw swego żądania, domagając się ochrony wyłącznie z uwagi na naruszenie przepisów prawa autorskiego. W konsekwencji ocena zgłoszonego przezeń roszczenia winna ograniczać się wyłącznie do rozważenia czy pozwany przetwarza wizerunek powoda bez jego zezwolenia, a więc czy dopuścił się naruszenia art. 81 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W kontekście powyższych rozważań należy także dojść do wniosku, iż podnoszone w apelacji zarzuty powoda – będące co trzeba wyraźnie wskazać wynikiem dokonania przez Sąd I instancji zupełnie zbędnej oceny roszczenia powoda w oparciu o inne jeszcze przepisy – stanowią niedopuszczalną na etapie postępowania apelacyjnego zmianę żądania (art. 383 k.p.c.) i z tej przyczyny zarzuty te muszą się znaleźć poza obszarem oceny Sądu II instancji.

Przechodząc zatem do kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia w oparciu

o przepisu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych na wstępie wskazać należy, że w rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostaje, że na portalu (...) zostały opublikowane (przez jednego z uczniów klasy, do której uczęszczał powód) zdjęcia klasowe z różnych okresów edukacji szkolnej, które utrwalają również wizerunek powoda.

Pojęcie wizerunku obejmuje dostrzegalne, fizyczne cechy człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację osoby wśród ludzi jako obraz

fizyczny, portret, rozpoznawalną podobiznę. Jeśli fotografia przedstawiająca wizerunek osoby spełnia przesłanki utworu podlegającego ochronie prawa autorskiego (art. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), twórcy utworu fotograficznego przysługują względem tego utworu autorskie prawa majątkowe i niemajątkowe, osobie zaś przedstawionej na fotografii przysługuje prawo do ochrony jej wizerunku.

W tym miejscu wskazać należy, że rację ma powód kwestionując stanowisko Sądu I instancji, zgodnie z którym przesłanką ochrony jest rozpoznawalność

osoby przedstawionej na zdjęciu, a z uwagi na wpływ czasu i wiek powoda na inkryminowanych fotografiach, nie można mówić o rozpoznawalności wizerunku powoda. W ocenie Sądu Apelacyjnego wymogu rozpoznawalności nie można wiązać, jak czyni to Sąd I instancji, z podobieństwem wizerunku z okresu edukacji szkolnej z aktualnym wizerunkiem danej osoby. Wymóg rozpoznawalności należy wiązać wyłącznie z formą przedstawienia danej osoby, a więc taką, która pozwala na ustalenie osobistych cech danej osoby w chwili sporządzania fotografii. Niewątpliwie tzw. zdjęcia klasowe miały na celu utrwalenie wizerunku uczniów w sposób rozpoznawalny, widoczne są twarze każdego dziecka, obraz jest wyraźny, a tym samym przedstawienie powoda pozwala gwarantuje jego rozpoznawalność.

Dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znacznie ma jednak nie rozpoznawalność wizerunku powoda, a ocena czy pozwany musiał posiadać, a jeżeli tak to czy posiadał zezwolenie powoda na rozpowszechnianie jego wizerunku. Art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych stanowi, iż rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Przepis ten nie reguluje żadnych szczegółowych kwestii związanych z tym zezwoleniem, jak choćby formy tego oświadczenia woli, zakresu czasowego obowiązywania zezwolenia. Powód wywodzi, iż zgody takiej nie wyrażał, zresztą jego reakcja i żądanie usunięcia najpierw opisu zdjęcia, a następnie także samego zdjęcia, przekonuje, że istotnie brak było

zgody powoda na takie działania. Jednakże zasada ta niekiedy doznaje wyjątków (art. 81 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), a mianowicie zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku: 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych oraz 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Sąd I instancji uznał, że kwestionowane przez powoda zdjęcia przedstawiają grupę osób, uczęszczających do tej samej klasy, co pozwala na uznanie, iż takim ujęciu wizerunek powoda stanowi jedynie element całości, a tym samym w tym konkretnie przypadku nie było konieczności uzyskania jego zezwolenia. Powód ocenę tę zakwestionował.

Wskazać jednak należy, że ustawodawca nie definiuje pojęcia zgromadzenia ani imprezy publicznej. Wyliczenie zawarte w tym przepisie jest wyczerpujące,

co jednak nie pozbawia tego przepisu otwartego charakteru. Termin „zgromadzenie”

jest nieostry, dopuszczalne jest objęcie nim każdej, większej, publicznej grupy

ludzi. W literaturze wskazuje się, że zgromadzeniem jest publiczna grupa

ludzi, niezwiązanych ze sobą więzami rodzinnymi lub osobistymi. Wielkość tej

grupy nie ma znaczenia. Trafnie Sąd Okręgowy przywołuje przy tym stanowisko

Sądu Apelacyjnego w Krakowie (vide wyroku z 19.12.2001 r., LEX nr 82415),

które Sąd Apelacyjny także podziela, zgodnie z którym dla zastosowania

art. 81 ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych rozstrzygające znaczenie ma ustalenie w strukturze przedstawienia relacji między wizerunkiem osoby domagającej się ochrony a pozostałymi elementami jego treści. Co za tym idzie rozpowszechnianie wizerunku nie wymaga zezwolenia, jeśli stanowi on jedynie element

akcydentalny lub akcesoryjny przedstawionej całości, tzn. w razie usunięcia wizerunku nie zmieniłyby się przedmiot i charakter przedstawienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego – mając na uwadze powyższy pogląd – na aprobatę zasługuje stanowisko Sądu I instancji, zgodnie z którym zdjęcia klasowe, z opublikowaniem których powód wiąże naruszenie swoich dóbr osobistych, utrwalają pewne zgromadzenie, w skład którego wchodzi osoby uczęszczające do tej samej klasy, a przy tym wizerunek każdego z uczniów ma ten charakter, iż stanowi jedynie element akcesoryjny, którego usunięcie nie zmieniło by ani przedmiotu, ani charakteru przedstawienia.

Nie można podzielić stanowiska powoda, iż brak określonego ucznia na zdjęciu zwraca uwagę na jego nieobecność. Jednakże uszło uwadze skarżącego, iż takie reakcje mogą towarzyszyć jedynie wąskiej grupie osób, które znają skład osobowy klasy, dla każdego, przypadkowego widza brak określonej osoby na zdjęciu, a więc brak jej wizerunku nie wywoła żadnych wrażeń.

W konsekwencji powyższego uznać należy, że zamieszczenie zdjęć klasy, doktorem uczęszczał powódki, zawierających również jego wizerunek, na portalu (...) dokonane zostało w ramach dozwolonego użytku w rozumieniu art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a co za tym idzie ich przetwarzanie również odbywa się w granicach prawa. Skoro zatem nie doszło do naruszenia prawa powoda do wizerunku w świetle art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, to bezzasadne są roszczenia powoda wywodzone w oparciu o art. 83 w zw. z art. 78 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W konsekwencji słusznie Sąd I instancji oddalił powództwo T. W., jak również wniesiona przez niego apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy nie wymagały zatem oceny i rozważań Sądów obu instancji zgłoszone przez powoda żądania usunięcia skutków rzekomego naruszenia tak w zakresie żądania złożenia przez pozwanego oświadczenia o przeproszeniu, jak i zadośćuczynienia czy zasądzenia odpowiedniej kwoty na wskazany cel społeczny.

Poza granicami rozważań Sądu Apelacyjnego pozostają także aspekty związane z oceną naruszenia wizerunku powoda jako jego dobra osobistego na gruncie przepisów art. 23 i 24 k.c. oraz ocena roszczeń pieniężnych wywodzonych z art. 448 k.c. Jak już na wstępie zostało wskazane powód w pozwie oraz konsekwentnie w toku postępowania przed Sądem I instancji stał na stanowisku, iż roszczenia swe wywodzi z przepisów prawa autorskiego, wskazanie podstawy prawnej musi zostać uznane za uzupełnienie podstawy faktycznej żądania i obliuguje Sąd meriti do zawężenia swoich ocen do wskazanych przepisów.

Dla oceny trafności rozstrzygnięcia Sądu I instancji oraz zasadności apelacji powoda nie mają znaczenia zarzuty powoda kwestionujące prawidłowość ustaleń faktycznych tego Sądu w zakresie posługiwania się przez powoda pseudonimem (...) M., posiadaniem konta w serwisie (...). Okoliczności te nie są bowiem prawnie relewantne dla rozstrzygnięcia, a zatem zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego w tym zakresie, jak również czynienie ustaleń na powyższe okoliczności. W konsekwencji Sąd Apelacyjny swoje orzeczenie oparł o prawidłowe i wyczerpujące ustalenia Sądu I instancji, niekwestionowane przy tym przez powoda, a odnoszące się wyłącznie do faktów związanych z zamieszczeniem zdjęć klasowych, na których widnieje również wizerunek powoda, z pominięciem tej części ustaleń, które odnoszą się do wskazywanych wyżej kwestii.

Za zasadnością zgłoszonego przez powoda roszczenia nie przemawia okoliczność, iż uzyskał on ochronę na gruncie przepisów o ochronie danych osobowych. Należy bowiem zważyć, że zakres ochrony wynikający z przepisów ustawy o ochronie danych osobowych, a przy tym przepisów, które nie odnoszą się do stosunków cywilnoprawnych, jest odmienny. To, iż żądanie powoda zaniechania przetwarzania jego danych osobowych zostało uwzględnione, nie oznacza,

iż publikacja jego wizerunku nastąpiła z naruszeniem przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych i tym samym była bezprawna. Dane osobowe stanowią bowiem zbiór informacji na temat danej osoby pozwalających na jej identyfikację. Taki charakter miało umieszczenie w serwisie zdjęcia z wizerunkiem powoda wraz z oznaczeniem jego imienia i nazwiska. W niniejszej sprawie powód domagał się jedynie ochrony naruszonego wizerunku, co jednoznacznie

wskazuje na odmiennosc tych stanów faktycznych. Nie ma zatem racji powód przypisując orzeczeniu sądu administracyjnego niejako prejudycjalny charakter dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Z tych względów apelacja powoda podlega oddaleniu. Sąd Apelacyjny nie znalazł także podstaw do zastosowania w sprawie art. 102 k.p.c. i odstąpienia od obciążania powoda kosztami postępowania. Ciężka sytuacja materialna nie jest bowiem wystarczającą przesłanką skorzystania z dobrodziejstwa tej instytucji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w sprawie nie zachodzą przy tym żadne inne, szczególne okoliczności przemawiające za odstąpieniem od obciążania powoda kosztami postępowania. Zważyć przy tym należy, że powód aktualnie studiuje, ponosi opłaty za studia, otrzymuje poza rentą także stypendium, a zatem orzeczona niepełnosprawność powoda nie stanowi przeszkody w rozwoju osobistym, jak również w uzyskiwaniu dochodów z innych źródeł aniżeli renta. Z tych samych przyczyn Sąd Apelacyjny obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanego na podstawie art. 98 i 99 oraz

art. 108 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

MR-K